

PaedDr. Jana ORIEŠČIKOVÁ

Humboldtova univerzity v Berlíne, Spolková republika Nemecko
jana.oriescikova@hu-berlin.de

ASPEKTY PROBLEMATICKÉHO SLOVOSLEDU V SLOVENČINE PRE CUDZINCŮV (ANALÝZA TEXTOV ZAHRANIČNÝCH ŠTUDENTOV)

PaedDr. Jana ORIEŠČIKOVÁ

Humboldt University of Berlin, Germany
jana.oriescikova@hu-berlin.de

ASPECTS OF PROBLEMATIC WORD ORDER IN SLOVAK FOR FOREIGNERS (BASED ON AN ANALYSIS OF TEXTS PRODUCED BY FOREIGN STUDENTS)

The aim of this paper is to identify and summarize problems of word order in Slovak language based on the analysis of practical material – written works of foreign students at the Humboldt University in Berlin. The students have a different native language, but the problem of word order seems to be common for different nationalities. The paper focuses on those grammatical and semantic (or rhythmical) aspects influencing word order in Slovak, which are problematic for foreigners in learning Slovak. We, therefore, focus on the explanation of this issue in learning materials for foreigners *Krížom-krážom A1* and *Krížom-krážom A2*. The paper also highlights foreign students' needs of expressing their ideas or acquiring communication competence as compared to the sequence of explanation in learning materials.

Keywords: word order, Slovak language, analysis, learning material, personal pronouns.

ÚVOD

Cieľom tohto príspevku je identifikovať problémy slovosledu v slovenčine pre cudzincov na základe analýzy praktického materiálu prác študentov, ktorí sú poslucháčmi slovakistiky na lektoráte slovenského jazyka na Humboldtovej univerzite v Berlíne. Otázkou je, ktoré javy ako *ovplyvňujúce* slovosled v slovenskej vete im robia problémy a či má nemecký jazyk na tieto problémy vplyv. Druhou stranou mince sú tie problémové javy v slovenskej vete, ktoré sú *ovplyvňované*, a teda meniace pozíciu. Kládli sme si aj otázku, na ktoré takéto javy explicitne upozorňuje aj výklad v *učebnici slovenčiny pre cudzincov*.

Poradie slov v slovenskej vete sa riadi určitými zákonitosťami, nie je teda ľubovoľné. Problematika slovosledu v slovenskej vete, či vo výpovedi, a teda problematika činiteľov, ktoré slovosled ovplyvňujú, je v slovenskej *odbornej literatúre* pomerne dobre opísaná. Systematickejší výklad nájdeme napríklad v staršej monografii Jozefa Mistrika (Mistik 1966). Slovosledu v slovenskej vete a v syntagme ako aj pohľadom viacerých významných slovenských lingvistov sa venoval napríklad Ján Kačala (Kačala 2012, 2013). Ako Kačala uvádza (Kačala 2005:15), princíp konštruovania vety zahŕňa niekoľko parciálnych výstavbových princípov:

- aktualizačný princíp, ktorý je považovaný za najdôležitejší, tvoriaci podstatu vety,
- gramatický princíp ako usúvzťažňujúci slová do vetných jednotiek, teda aj syntagmiem,
- (lexikálno)sémantický princíp,
- informačný princíp reflektujúci komunikačný rozmer vety,
- princíp jadra a periférie vety, ktorý je spätý s aktualizačným princípom.

Už prvý bod, spojený so 4. a 5. implikuje, že pri otázke slovosledu sa pozornosť musí venovať aj oblasti textovej syntaxe, teda výpovedi o skutočnosti ukotvanej v kontexte, v ktorom má svoje východisko a jadro. Poznáme ho aj pod pojmom funkčná vetná perspektíva. Výpoveď akcentuje komunikatívny princíp jazyka, jeho obsahovú zložku, a to buď ako známu z kontextu alebo ako skutočnosť neznámu. Viac o tom nájdeme aj v monografii Martiny Ivanovej (Ivanová 2016: 233) alebo v staršej Syntaxi súčasného slovenského spisovného jazyka autorov Oravec – Bajzíkova (Oravec – Bajzíkova 1982). Aktualizačný princíp sa považuje za významný činiteľ pri slovoslede slovenskej vety.

To, že sa pohybujeme na pôde textovej syntaxe je prirodzené. Zahraniční poslucháči slovakistiky tvoria už v prvom semestri svojho štúdia menšie textové jednotky opisného, ale aj tvorivého charakteru. Hoci v tejto časti uvádzame krátky teoretický exkurz, tento príspevok sa v ďalšej časti bude venovať prezentácii aspektov ovplyvňujúcich slovosled vo vybraných učebniciach určených pre poslucháčov slovenčiny ako cudzieho jazyka.

Zhrňme na záver tejto časti, s akými činiteľmi slovosledu sa pracuje v slovenskej lingvistike (Kačala 2013: 56–62):

- formálno-gramatický slovosled, uplatňujúci sa na úrovni vety, sa týka pozície spojky, častíc, predložiek, gramatických morfémov, ako aj prízvučnosti sa týkajúcich príkloniek – enklitik, ktorými sú jednoslabičné slová (tvary pomocného slovesa *byť*, zámená a i.),
- syntagmatický slovosled,
- sémantický slovosled, určujúci umiestnenie istého vetného člena do exponovanej pozície,
- a napokon už spomínané aktuálne vetné členenie zasahujúce vetu ako komunikatívnu jednotku.

Jozef Mistrík (Mistrík 1958: 277) vo svojom článku uvádza názor viacerých popredných autorov venujúcich sa slovosledu v slovenčine (V. Mathesius a i.), pričom ako činitele ovplyvňujúce slovenskú vetu uvádza:

- významový činiteľ,
- gramatický činiteľ,
- rytmický činiteľ.

Podrobnejšie sa venuje postaveniu enklitik v slovenskej vete, teda otázke rytmického činiteľa.

Hoci sa uvedené slovosledové faktory postupne prezentujú zahraničným poslucháčom slovakistiky, systematickejšie však až vo vyšších ročníkoch, počas svojej praxe sa stále stretávame s problémami, ktoré im slovosled v slovenskej vete spôsobuje. Tieto praktické problémy slovosledu u študentov nás motivovali k analýze a zhrnutiu týchto problematických aspektov.

METODOLÓGIA VÝSKUMU

Nakoľko sa v našej výskumnej časti venujeme analýze študentských prác len z hľadiska slovosledu, z metodologického hľadiska nie je potrebné objasňovať pojmové inštrumentárium či uhol vedeckého pohľadu. Na tomto mieste teda opíšeme východiskový materiál – analyzované excerpty a ďalší aspekt tohoto príspevku založený na komparácii.

Výskumnú analýzu sme robili na praktickom materiáli – analyzovali sme študentské práce poslucháčov slovakistiky na lektoráte v Berlíne na úrovni A1 a A2, teda textové jednotky začiatočníkov. V prvom semestri (na úrovni A1) išlo najmä o texty opisného charakteru, v druhom semestri (na úrovni A2) aj o texty informačného a rozprávacieho charakteru. Zozbieraný súbor textov obsahoval texty zadane väčšou ako domáce úlohy, niektoré vznikli ako súčasť písomnej klauzúry.

Zároveň je potrebné na tomto mieste uviesť, že poslucháči lektorátu nie sú len nemeckí rodení hovoriaci. Poslucháči majú často aj slovanský pôvod (poľský, ruský, chorvátsky a i.), čo však v rámci metodológie nemôžeme považovať za relevantný faktor, nakoľko všetky študentské práce majú spoločný problém – slovosled. Chyby iného charakteru, napr. ortografického, nie sú pre tento príspevok zaujímavé, preto sme ich skorigovali a neuvádzame ich. S problematickými aspektmi slovosledu sa často stretávame dokonca aj na vyšších jazykových úrovniach.

Mnohé študentské práce sme zozbierali ako rukopisy, iné boli vyhotovené v elektronickej podobe. Všetky vety ako relevantné príklady týkajúce sa nesprávneho slovosledu sme prepísali do elektronickej podoby a snažili sa materiál vytriediť podľa spoločných činiteľov.

Problematické jazyky získané zo študentských prác sme porovnali aj s výkladom problematiky slovosledu pri jeho prezentácii v učebniciach slovenčiny pre cudzincov *Krížom-krážom A1 a Krížom-krážom A2*, ktoré majú vo svojej knižnici asi všetky lektoráty. Samozrejme, každú učebnicu ako pomocný prostriedok pri osvojovaní si cudzieho jazyka musí lektor vždy dopĺňať o relevantné poznatky. Uvedené učebnice

navyše nie sú určené špeciálne pre Slovanov či neslovanských poslucháčov, ich výklad musí byť vždy prispôbený daným podmienkam, v ktorých sa učebnica používa. Komparáciou s prezentáciou problematiky slovosledu v učebnici sa môže zefektívniť výklad slovosledu aj pre potreby individuálneho štúdia.

V učebniciach *Krížom-krážom A1 a Krížom-krážom A2* sú prehľadne vysvetlené javy týkajúce sa slovosledu ako: *préteritum*, *kondicionál* a napokon *slovosled s datívom a akuzatívom*, a to v substantívnej i zámennej podobe.

Pri *préterite* sa explicitne upozorňuje na pozíciu tvarov pomocného verba *byť* na 2. pozícii (Ja *som* hovorila. Hovorila *som*. Čo *si* robila? Ráno *sme* raňajkovali. Učil *som* sa. Kedy *sa* učil?). Rovnako pri *kondicionáli* sa v krátkom prehľade upozorňuje na slovosled – na druhú pozíciu partikuly *by* (Chcel *by* som byť mladší. Dedko *by* chcel byť mladší. Keby bol dedko mladší, našiel *by* si priateľku. Na jeho mieste *by* som si ju našiel.). Kým o pozícii datívu či akuzatívu v substantívnej podobe rozhoduje práve novosť/dôležitosť informácie (Johanna poslala *Carlovi mail*. Johanna poslala *mail Carlovi*.), nahradenie substantív osobnými zámenami v akuzatíve a datíve už neriadi významový či aktualizčný princíp, slovosled je pevne daný (Poslala *mu ho*. Poslala ho **mu*.). Na ostatné slovosledové javy sa v učebniciach explicitne neupozorňuje. S výkladom k pozícii výrazu *sa*, ktorý sa vyskytuje už v prvej lekcii (Ako *sa* voláš? Volám *sa* Róbert.) sa poslucháči stretávajú skôr implicitne, v konkrétnych príkladoch. Anticipácia autorov učebnice, že tieto javy môžu byť problémové pri osvojovaní si slovenčiny ako cudzieho jazyka vychádza, prirodzene, z praxe. Preto sa na tieto javy pri koncipovaní učebnice explicitne neupozorňuje. Ako však v ďalšej časti príspevku uvádzame, problematických aspektov v slovoslede slovenskej vety z pohľadu cudzincov je viac.

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Aby sme naplnili cieľ výskumnej práce a zodpovedali otázky kladené v úvode, uvádzame na tomto mieste exemplifikácie, ktoré sme sa po analýze a interpretácii snažili utriediť či zovšeobecniť podľa spoločných znakov, a tým poukázať na problematické aspekty v slovenskom slovoslede z pohľadu zahraničných študentov. Neuvádzame zámerne, že má ísť o pohľad nemeckých poslucháčov, nakoľko, ako vyššie uvádzame, poslucháči netvorí homogénnu skupinu len nemeckých rodených hovoriacich. Ide aj o problém u slovanských poslucháčov. Vplyv nemeckého jazyka na konštruovanie slovenskej vety študentmi sa síce občas vyskytuje, ale po analýze sa neukázal ako smerodajný. Problematické aspekty slovenského slovosledu spolu s príkladmi uvádzame od najviac zastúpených po menej sa vyskytujúce. **Neuvádzame však všetky vyexcerpované chyby, postačia nám prototypové príklady.** Ako najproblematickejšie sa ukázali pozície osobných zámen.

- **Pozícia osobných zámen** (kontextových slov)

Pr. Rodičia musia dať **det'om** veľa lásky. Musia dať ***im** svoj čas.
(Musia im dať svoj čas.)

Pr. Stratil som lístok, a preto dal ***mi** svoj lístok.
(Stratil som lístok, a preto mi dal svoj lístok.)

To je **mi** jedno. Das ist MIR egal. (*po nemecky*)
Mne je to jedno. MIR ist das egal
Je **mi** to jedno. Ist *MIR das egal → *v nemeckej vete nie je možné*

Tento príklad by mohol byť ukázkou toho, že táto pozícia osobného zámena v slovoslede slovenskej vety je študentom cudzia alebo neprirodzená v porovnaní s konštrukciou nemeckej vety, kde sa v tejto pozícii osobné zámeno vyskytnúť nemôže.

Pr. Pán Viktor bol starý, ale veľmi samostatný. Býval sám vo vlastnom byte a vždy išiel po schodoch ***doň**. (... a vždy doň išiel po schodoch.)

Pr. *Veľmi* záleží ***mi** na deťoch. (Veľmi mi záleží na deťoch.)

Pr. To, že nechcem mať **deti** nesúvisí podľa mňa so sebeckosťou, ale to, že niekto má deti je veľmi často sebecké, pretože nepotrebujeme ***ich**. (... , pretože ich nepotrebujeme.)

Pr. *Na tvoje narodeniny* želám ***Ti** všetko najlepšie. Okrem šťastia, predovšetkým zdravie. Viem, že máš niekoľko problémov ***s ním**, preto *ako darček* chcem ***t'a** pozvať do Piešťan.

(*Na tvoje narodeniny* Ti želám všetko najlepšie. Okrem šťastia, predovšetkým zdravie. Viem, že s ním máš niekoľko problémov, preto ako darček t'a chcem pozvať do Piešťan.)

Pr. Samozrejme, musíš požiadať šéfa o dovolenku, ale pracuješ tak veľa, že myslím ***si**, že nemusíš ***sa ho** báť a ja už som rezervovala krátky pobyt.

(..., že si myslím, že sa ho nemusíš báť a ja už som rezervovala krátky pobyt.)

Pr. Nemusí mať rád deti, pretože ja ***veľmi** nemám ***ich** rada.

(..., pretože ja ich nemám veľmi rada)

Pr. Otec povedal synovi, že to nemusí ***ho** zaujímať. (... , že to ho nemusí zaujímať.)

Pr. Škoda, že tak neskoro ***ti** píšem, ale lepšie neskoro, ako nikdy.

(Škoda, že ti píšem tak neskoro, ale lepšie neskoro, ako nikdy.)

Pr. Mala by si sa viac venovať manželovi a viac komunikovať ***s ním**.

(Mala by si sa viac venovať manželovi a viac s ním komunikovať.)

Pr. Letná škola môže ***mi** pomôcť v mojej ašpirácii.

(Letná škola mi môže pomôcť v mojej ašpirácii.)

Pr. Syn prišiel za otcom a opýtal sa, či môže dať ***mu** 20€. Otec odpovedal, že nedá ***mu** peniaze. Syn povedal ***mu**, aby o tom premýšľal. Opýtal sa, či môže ***si** kúpiť hodinu jeho času.

(Syn prišiel za otcom a opýtal sa, či mu môže dať 20€. Otec odpovedal, že mu nedá peniaze. Syn mu povedal, aby o tom premýšľal. Opýtal sa, či si môže kúpiť hodinu jeho času.)

Na základe uvedených prototypových príkladov môžeme povedať, že najviac *problémovým aspektom* je *významový činiteľ* (1. pozícia východiska nielen ako 1 slovo) a *spojky* či *spájacie výrazy* ako javy ovplyvňujúce *pozície osobných zámen* v slovenskej vete.

Ukážeme to ešte zhrňujúco na príkladoch:

Pr. Musia venovať *im svoj čas. (Musia *IM* venovať svoj čas.)

Pr. Veľmi záleží *mi na deťoch. (Veľmi *MI* záleží na deťoch.)

Pr. Nechcem deti, pretože nepotrebujeme *ich. (Nechcem deti, *pretože ICH* nepotrebujeme.)

Pr. Na tvoje narodeniny želám *Ti všetko najlepšie! (Na tvoje narodeniny *TI* želám všetko najlepšie!)

Pr. Stratil som lístok, a preto dal *mi svoj lístok. (Stratil som lístok, *a preto MI* dal svoj...)

Pr. Viem, že máš niekoľko problémov *s ním. (Viem, že *S NÍM* máš niekoľko problémov.)

Pr. Otec povedal synovi, že to nemusí zaujímať *ho. (Otec povedal synovi, že *to HO* nemusí zaujímať.)

Pr. Škoda, že tak neskoro *ti píšem. (Škoda, že *TI* píšem tak neskoro.)

Enklitiky (teda aj krátke tvary zámen ako kontextové slová) sa prikláňajú k prízvuchým slovám, samotné spojky sú však skôr neprízvučné a enklitiky zaujímajú pozíciu za nimi, čo si študenti ťažko osvojujú. V učebnici sa neuvádza, ktoré spojky NE-/OVPLYVNŮJÚ slovosled v slovenskej vete. Tiež neplatí, že všetky spájacie výrazy majú rovnaký vplyv na slovosled,

porov. zlučovacie výrazy: **a vs. ani, najprv – potom, a potom**

Rozhodol som sa **a** kúpil *som si* slovník   vs....**ani** *nekúpil *som si* ho.
(...**ani** *som si* ho nekúpil.)

(**Najprv** *som sa* rozhodol, **potom** *som si* kúpil slovník.)

V príkladoch je aj niekoľko spájacích výrazov ako hypotaktických spojok (*že, či, pretože*), ktoré majú vplyv na slovosled v slovenskej vete (...*či mu* môže dať

peniaze...., že **mu** nedá peniaze.). Tieto skutočnosti si však študenti osvojujú ťažko. Systematický výklad sa v učebnici nevyskytuje, a teda ani praktické cvičenia, ktoré by pomohli osvojiť si tieto pravidlá v slovenskej vete.

B. Pozícia komponentu sa/si

Ako ďalšie excerpty a tým príklady problémového slovosledu u zahraničných študentov uvádzame komponent *sa/si*. Jeho zastúpenie v inventári chybných pozícií vo vete nie je také výrazné ako osobné zámená. Študenti sa s týmto komponentom stretávajú už na jazykovej úrovni A1, napriek tomu sa chybné vyskytuje v študentských prácach aj na vyšších jazykových úrovniach.

Pr. A preto musím kúpiť ***si** jeho plagát. (A preto si musím kúpiť jeho plagát.)

Pr. Nikto nedal ***mi** vedieť, len ***sa** Peter ospravedlnil.
(Nikto mi nedal vedieť, len Peter sa ospravedlnil.)

Pr. Ako žena veľmi ***sa** bojím pavúkov. (Ako žena sa veľmi bojím pavúkov.)

Pr. Verím, že tento pobyt pomôže ***ti** ***sa** uzdraviť.
(Verím, že tento pobyt ti pomôže uzdraviť sa.)

Pr. Keď niekto chce ***sa** učiť vo voľnom čase, tak môže ísť na večernú školu.
(Keď sa niekto chce učiť vo voľnom čase, tak môže ísť na večernú školu.)

Pr. Ďakujem Vám za sprostredkovanie informácie, že v auguste roku 2017 v Bratislave ***sa** koná letná škola. (... , že v auguste roku 2017 sa v Bratislave koná letná škola.)

Pr. Už o tri roky neskôr v Európe ***sa** otvoria hranice.
(Už o tri roky neskôr sa v Európe otvoria hranice.)

Pr. Vďaka Michaelovi Evka ***sa** presťahovala. (Vďaka Michaelovi sa Evka presťahovala.)

Pr. Vďaka tomu Viktor uvedomil ***si** pravdu. (Vďaka tomu si Viktor uvedomil pravdu.)

Pr. Cez skype môžeme komunikovať **a** ***sa** súčasne vidieť.
(Cez skype môžeme komunikovať **a** súčasne sa vidieť.)

Pr. Tu zrazu za ním príde jeho syn a pýta sa ho, či môže ***sa** ho niečo opýtať.
(Tu zrazu za ním príde jeho syn a pýta sa ho, či sa ho môže niečo opýtať.)

Pr. Syn už mal 40 € a **sa* opýtal otca, či môže **si* kúpiť hodinu jeho času.
(Syn už mal 40 € a opýtal sa otca, či si môže kúpiť hodinu jeho času.)

Pr. V hoteli osoby urobili všetko, *aby* ich hostia **sa* cítili dobre.
(V hoteli osoby urobili všetko, *aby* sa ich hostia cítili dobre.)

Pr. Po druhom roku ich manželstva našiel **si* mladú milenku.
(Po druhom roku ich manželstva si našiel mladú milenku.)

Pr. Pripravil jej víno, *ale *sa* toho vína nenapila.
(Pripravil jej víno, *ale* nenapila sa toho vína/..., ale toho vína sa nenapila.)

Pr. Bol som na Slovensku v roku 2016. Ešte dobre **si* pamätám, aký som bol fascinovaný.

(Bol som na Slovensku v roku 2016. Ešte si dobre pamätám, aký som bol fascinovaný.)

Na zmeny pozície komponentu *sa/si* sa v učebnici explicitne neupozorňuje, v cvičeniach však stojí väčšinou na 2. pozícii vo vete (Umývam *sa* ráno. Ráno *sa* umývam). Chyby v pozícii komponentu *sa/si* sú opäť ovplyvňované pozíciou za spájacími výrazmi alebo za exponovanou informáciou.

C. Pozícia častice *by*

Chybnú pozíciu partikuly *by* v tvaroch kondicionálu sme v pomyselnom rebríčku problematických aspektov v slovenskom slovoslede zaradili na 3. miesto, a to vzhľadom na nižšiu frekvenciu jej chybného výskytu.

Pr. Zajtra mám kurz, *ale *by som sa* rád išiel pozrieť na prednášku.
(Zajtra mám kurz, ale rád by som sa išiel pozrieť na prednášku.)

Pr. Hovorili, že mala **by si* hľadať vlastný byt. (Hovorili, že by si mala hľadať vlastný byt.)

Pr. Pretože Evka nemohla nájsť byt, Kamila a Edita navrhli, že Evka mohla **by sa* nast'ahovať k Viktorovi a **ho* tiež opatrovať, niekedy aj **mu* pomáhať.

(..., Kamila a Edita navrhli, že Evka by sa mohla nast'ahovať k Viktorovi a tiež ho opatrovať, niekedy mu aj pomáhať.)

Pr. Ideálny muž pre mňa **nebol by* oveľa starší **alebo* oveľa mladší.
(Ideálny muž pre mňa by nebol oveľa starší ani oveľa mladší.)

Pr. Carlo by vedel o festivale. Carlo by vedel **o ňom*. (Carlo by o ňom vedel.)

Aj v tomto prípade sa ukazuje, že problémové sú parataktické a hypotaktické súvetia, a teda *spájacie výrazy*, za ktoré sa niekedy kladie (že **by** si mal pracovať, či **by** si prišiel...), inokedy nesmie klásť partikula *by* (ale ***by** som rád prišiel). Pozícia partikuly *by* na 2. pozícii vo vete teda nie je pravidlom, ako sa na to najčastejšie upozorňuje. Študenti si musia osvojiť, ktoré *spájacie výrazy pozície partikuly by ovplyvňujú* a ktoré nie.

• Častica tiež/aj

Ďalším problematickým javom pri umiestnení v slovenskej vete je častica *tiež/aj*. Výklad k jej používaniu v učebniciach spomenutý nie je. Dobré vieme, že rozhodnutie o použití vetného komponentu *tiež* vs. *aj* je ovplyvnené aj pozíciou vo vete. Navyše študenti majú potrebu siahnuť po tomto slovku už v prvých lekciách pri organizovaní svojho prehovoru, napríklad pri predstavovaní sa (*Aj* ja sa volám Peter. Bývam *tiež* v byte. *Aj* ja bývam v byte.). V tomto prípade sú chyby zapríčinené aj analogickým myslením, ktoré je za iných okolností pri učení sa nápomocné. Napríklad: AJ stojí v pozícii na začiatku, TIEŽ na konci.

- Mám vlastný byt. Ja mám *tiež* vlastný byt! Mám vlastný byt *tiež*.
- Ale *tiež* sa učí tancovať a jazdiť na koni. (*t.j. aj niekto iný sa učí tancovať*)
- Ale učí sa *tiež* tancovať a jazdiť na koni. (*učí sa aj iné veci*)
- Môj kamarát pôjde s nami *tiež*!
- Devínsky hrad môžeme navštíviť *tiež*.
- Môžeme navštíviť *aj* Devínsky hrad!

Pr. Po výlete pôjdeme do Ružomberka. Tam poznám dobrú reštauráciu. Majú tam dobré slovenské pivo ***tiež**. (*analogicky k vyššie uvedeným správnym vetám*)
(Majú tam aj dobré slovenské pivo.)

Pr. Rodičia ***tiež** môžu ***si** nájsť voľno jeden deň v týždni.
(Rodičia si tiež môžu nájsť voľno jeden deň v týždni.)

Pr. Nedávno som dostala prácu v nemeckom divadle. ***Aj** rada hrám v našom študentskom divadle na univerzite. (Rada hrám aj v našom študentskom divadle na univerzite.)

Pr. Samozrejme, občas sme ***aj** mali rozdielne názory. A cítili sme ***aj** všetci, že sa vo svetovej politike niečo deje.

(Samozrejme, občas sme mali aj rozdielne názory. A všetci sme aj cítili/ A aj sme všetci cítili, že sa vo svetovej politike niečo deje.)

ZÁVER

Na záver môžeme zhrnúť, že aspektmi problematického slovosledu pri osvojovaní si slovenčiny ako cudzieho jazyka poslucháčmi lektorátu v Berlíne sú na jednej strane aspekty, ktoré pozície vo vete **ovplyvňujú** (nazvime ich *formujúce aspekty*), a to najmä *spájacie výrazy a funkčná perspektíva vety* (pričom exponovaná, nová či dôležitá informácia nemusí stáť len na konci vety), na druhej strane je to aspekt **ovplyvňovaného**, a teda vetných komponentov, ktoré svoje pozície vo vete prispôsobujú (*formované aspekty*). Medzi takéto problémové aspekty, ktoré sú vo vete ovplyvňované, a teda menia pozície, môžeme na základe analýzy prác študentov zaradiť *osobné zámená ako kontextové slová*, komponent *sa/si*, partikulu *by* a iné častice (*tiež/aj, len, už*). Ako sme uviedli, poloha enklitik, najmä tvarov osobných zámen v rôznych tvaroch na 2. pozícii vo vete, je pre študentov obzvlášť náročná **po spájacích výrazoch**. Týmto sa učebnica veľmi nevenuje. Problémom je, že nie všetky spájacie výrazy majú rovnaký vplyv na slovosled v slovenskej vete. Ako vyššie uvádzame, ani všetky parataktické spojky nie sú rovnako formujúcim aspektom. Medzi najproblematickejšie aspekty ovplyvňujúce slovosled v slovenskej vete patrí *pozícia osobných zámen za exponovaným slovom* (porov. vyššie stať A.).

Určite by bolo zaujímavé porovnať výsledky našej práce s výsledkami iných autorov, teda aj s prácami študentov na iných lektorátoch. Pri koncipovaní tohto príspevku však, žiaľ, nemáme žiadnu vedomosť o existencii takej publikácie. Výsledky prác takéhoto charakteru môžu pomôcť autorskému kolektívu pri tvorbe učebníc, pri tvorbe potrebných praktických cvičení, a teda pri podpore rozvíjania jazykovej kompetencie študentov.

BIBLIOGRAFIA

- Ivanová 2016:** Ivanová, M. Syntax slovenského jazyka. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity.
- Kačala 2012:** Kačala, J. K podstate vety. Martin: Vydavateľstvo Matice slovenskej.
- Kačala 2013:** Kačala, J. Syntagmatický slovosled v slovenčine. Martin: Vydavateľstvo Matice slovenskej.
- Kačala 2005:** Kačala, J. Syntaktické princípy a syntaktické kategórie. // Aktuálne otázky súčasnej syntaxe. Ed. M. Šimková. Bratislava: JÚLŠ SAV, 14–20.
- Kamenárová, Španová 2007:** Kamenárová, R., E. Španová a kol. Krížom-krážom Slovenčina A1. Bratislava: SAS.
- Kamenárová, Španová 2012:** Kamenárová, R., E. Španová a kol. Krížom-krážom Slovenčina A2. Bratislava: SAS.
- Mistrík 1958:** Mistrík, J. Enklitiky v slovenčine. // Jazykovedné štúdie III. Ed. J. Ružička. Bratislava: SAV, 277–293.
- Mistrík 1966:** Mistrík, J. Slovosled a vetosled v slovenčine. Bratislava: SAV.
- Oravec, Bajžíková 1981: Oravec, J., E. Bajžíková. Súčasný slovenský spisovný jazyk syntax. Bratislava: SPN.